



חשון התשע"ח



בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

הניסיון הכפול של אברהם בעקדה
לפרשות וירא (על פי שיעור של הרב אמנון בזק)

1. בראשית כ"ב א':
"וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה"
2. בראשית כ"א, י"ד:
וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֹקֶר וַיִּקַּח-לֶחֶם וְחֶמֶת מִיַּם וַיִּתֵּן אֶל-הַגֵּר שָׁם עַל-שַׂכְמָהּ, וְאֶת-הַיֶּלֶד--וַיִּשְׁלַחָהּ; וַתֵּלֶךְ וַתִּתַּע, בְּמִדְבַר בָּאֵר שֶׁבַע
3. בראשית כ"ב, ג':
וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֹקֶר, וַיַּחֲבֹשׂ אֶת-חֲמֹרוֹ, וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ, וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ; וַיִּבְקַע, עֲצֵי עֵלֶה, וַיִּקֶּם וַיִּלְדֵּךְ, אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֱ-לֹקִים
4. בראשית כ"א, י"ז:
וַיִּשְׁמַע אֱ-לֹקִים, אֶת-קוֹל הַנַּעַר, וַיִּקְרָא מִלֶּאדָּךְ אֱ-לֹקִים אֶל-הַגֵּר מִן-הַשָּׁמַיִם, וַיֹּאמֶר לָהּ מַה-לָּךְ הַגֵּר; אֶל-תִּירָאִי, כִּי-שָׁמַע אֱ-לֹקִים אֶל-קוֹל הַנַּעַר בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם
5. בראשית כ"ב, י"א ו-ט"ו:
וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֶּאדָּךְ ה', מִן-הַשָּׁמַיִם, וַיֹּאמֶר, אַבְרָהָם אַבְרָהָם; וַיֹּאמֶר, הֲנִנִּי.
וַיִּקְרָא מִלֶּאדָּךְ יְהוָה, אֶל-אַבְרָהָם, שְׁנִית, מִן-הַשָּׁמַיִם
6. בראשית כ"א, י"ט:
"וַיִּפְקַח אֱ-לֹקִים אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בָּאֵר מַיִם"
7. בראשית כ"ב, י"ג:
"וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֶאֱחָז בְּחִבְדֵּךְ בְּקִרְוֵי"
8. בראשית כ"א, י"ח:
קוֹמִי שָׂאִי אֶת-הַנַּעַר, וְהַחֲזִיקִי אֶת-גֵּדְךָ בּוֹ: כִּי-לְגוּי גְדוֹל, אֲשִׁימֶנּוּ
9. בראשית כ"ב, י"ז:
כִּי-בֶרֶךְ אַבְרָהָם, וְהִרְבָּה אַרְבָּה אֶת-זֶרְעוֹ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם, וְכַחֲוֹל, אֲשֶׁר עַל-שַׁפְתֵי הַיָּם; וַיִּרְשׂ זֶרְעוֹ, אֶת שַׁעַר אֲיִבּוֹ
10. בראשית כ"א, כ"א:
וַיֵּשֶׁב, בְּמִדְבַר פָּאֲרָן; וַתִּקַּח-לוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה, מֵאַרְצָה מִצְרַיִם
11. בראשית כ"ב, כ"ג:
וַתְּבֹאֵל, יֶלֶד אֶת-רַבְקָה; שָׁמְנָה אֵלֶּה יֶלְדָה מִלְּכָהּ, לְנַחֲוֹר אַחִי אַבְרָהָם
12. בראשית כ"ב, ב':
"קַח נָא (1) אֶת בְּנֶךָ (2) אֶת יִחִידְךָ
(3) אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְךָ (4) אֶת יִצְחָק"
13. בראשית כ"ב, ב':
"אֶת בְּנֶךָ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְךָ אֶת יִצְחָק"
14. בראשית י"ב, א':
"לָךְ לָךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ"
15. בראשית י"ב ב-ג:
"וְאַעֲשֶׂךָ לְגוּי גְדוֹל וְאַבְרָהָם וְאַגְדָּלָה שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה. וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶךָ אֶאֱרָא וְנִבְרַכְוּ בְּךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה"
16. בראשית כ"ב, א'-ב':
"וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךָ... וְלָךְ לָךְ אֶל אֶרֶץ הַמִּרְיָה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֵלֶה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים"
17. בראשית כ"ב, ג':
"וַיַּחֲבֹשׂ אֶת חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְקַע עֲצֵי עֵלֶה..."
18. שמואל א' ט', כ"ב:
"וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת שְׂאוֹל וְאֶת נַעֲרוֹ וַיְבִיאֵם לְשִׁפְתֵיהָ"
19. בראשית כ"ב, ה':
"שָׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וְאַנִּי וְהַנַּעַר נִלְכָה עַד פֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשׁוּבָה אֵלֵיכֶם"
20. בראשית כ"ב י"ט:
"וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיִּלְכּוּ יַחְדָּו אֶל בָּאֵר שֶׁבַע"
21. בראשית כ"ב ז':
"וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֲצִים וְאַיִה הִשָּׁה לְעֵלֶה"
22. בראשית כ"ב ח':
"וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱ-לֹקִים יֵרָאֵה לּוֹ הִשָּׁה לְעֵלֶה בְנִי"
23. בראשית מ"א, ל"ג:
"וַעֲתָה יֵרָא פְרַעֲהַ אִישׁ נְבוֹן וְחָכֵם וַיִּשְׁיִתְהוּ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם"
24. שמואל א' ט"ז, א':
"וְלָךְ אֲשַׁלְחֶךָ אֶל יְשִׁי בֵּית הַלְחָמִי כִּי רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי מְלֹךְ"

37. הרב יהודה עמיטל זצ"ל:

בכל שליחות המוטלת על האדם, טמונה הסכנה של איבוד עצמיותו של השליח. לעיתים, משעה שקיבל על עצמו אדם שליחות אין הוא רואה עוד את עצמו כאישיות עצמאית אלא כנציג הכלל. במצב כזה אישיותו הפרטית הייחודית נמחקת והוא רואה את עצמו רק כנציג הציבור, ללא רגשות אנושיים המאפיינים אדם פרטי מן המניין. ... אולם, לא כן רצון הקדוש ברוך הוא בציווי לאברהם. בשעה שמזמין הקב"ה את שליחו, אברהם, למעשה העקידה, הוא פותח וקורא לו בשמו - 'אברהם!'; קריאה זו היא כביכול ציווי של הקב"ה שבמעשה העקידה יתנהג אברהם כאברהם, ולא יאבד את אופיו ותכונותיו הפרטיות מחמת קבלת השליחות. מבצע השליחות שקוע דרך כלל ראשו ורובו במילוי המשימה המוטלת עליו, ומשום כך שוכח הוא את עצמו - מאבד את תחושותיו האישיות, מסיר מלבו את רגשותיו הטבעיים, האישיים, שאחד מהם הוא רגש האהבה של אב לבנו יחידו. הקב"ה, אין דעתו נוחה מכל אלה, והוא פוקד על אברהם לעמוד בניסיון העקידה בתור אדם פרטי, האוהב את בנו יחידו ואינו מעוניין במותו. קריאת הקב"ה 'אברהם' בציווי העקידה היא בעצם קריאה לאברהם 'חזור לעצמך, ואל תסתפק בהיותך נציג הציבור כולו'. יסוד זה הוא מכוון בהתגלות הקב"ה לאברהם, וכבר בגילוי הראשון של הקב"ה לאברהם הוא פוקד עליו "לך לך" - חזור לעצמך, לרגשותיך הטבעיים, לתחושותיך, למשפחתך; מתוך כל אלה, ורק מתוכן, "קח נא את בנך, את יחידך."

א"כ, אברהם הולך לבצע את המשימה שהוטלה עליו בתור אברהם, אביו של יצחק. כביכול, לאורך כל המסע להר המוריה מתמודד אברהם לא רק עם ציווי העקידה עצמו, אלא גם עם רגשותיו ה'אבהיים' כלפי בנו. ואכן, מהפסוקים משתמע שאברהם עומד במבחן זה. כאשר אברהם הולך בדרכו להר המוריה אין הוא עושה זאת מתוך אקסטאזה דתית, שבה האדם מאבד את עצמיותו, אלא בשובה ונחת, מתוך הרהורים ומחשבות בני שלושה ימים. בסופו של דבר רק המלאך הוא העוצר בעדו, מונע ממנו מלשלוח יד בבנו, וקורא לו בקול גדול "אברהם, אברהם!". כפל קריאה זה נועד להזכיר לאברהם פעם נוספת שגם בציווי "אל תשלח ידך אל הנער" אין הוא נדרש לבטל את הרגשותיו ותחושותיו. אברהם נקרא שוב להיות 'אברהם', האב האוהב בעל הרגשות האנושיים-טבעיים, ועם 'אברהם' זה לנסות ולהגיע להשגים רוחניים ולמימוש הציווי האלוקי.

25. שמואל א' ט"ז י"ז:

"וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל עַבְדּוֹ רְאוּ נָא לִי אִישׁ מִיֵּטִיב לְנַגֵּן וְהִבִּיאֹתֶם אֵלַי"
26. בראשית כ"ב ט:

"וַיִּבְאוּ אֶל הַמֶּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבְנוּ שָׁם אֲבָרָהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים"
27. ויקרא א', ה'-ח':

"(1) וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה'..."

(2) וְנָתַנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ

(3) וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ:

(4) וְעָרְכוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפֶּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ"
28. בראשית כ"ב, י':

"וַיִּשְׁלַח אֲבָרָהָם אֶת יְדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמֵּאֲכָלֶת לְשַׁחַט אֶת בְּנוֹ"

29. בראשית כ"ב י"א:

"וַיִּקְרָא אֵלָיו מֵלֶאדָּה ה' מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם אֲבָרָהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי"

30. בראשית כ"ב י"ב:

"וַיֹּאמֶר אֵל תִּשְׁלַח יְדָךְ אֶל הַנְּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עֵתָה יָדַעְתִּי כִּי יִרָא אֱלֹקִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בְּנֶךָ אֶת יַחֲדָךְ מִמֶּנִּי"

31. בראשית כ"ב י"ג:

"וַיִּשָּׂא אֲבָרָהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֹאֲחָז בְּפִסְבָּךְ בְּקִרְנָיו וַיִּלְךְ אֲבָרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ"

32. בראשית כ"ב ט"ז-י"ז:

"וַיַּעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בְּנֶךָ אֶת יַחֲדָךְ. כִּי בְרַךְ אֲבָרָכֶךָ וְהִרְבָּה אַרְבֵּה אֶת זְרַעֲךָ כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם"

33. הרב אמנון בזק:

החידוש המרכזי כאן הוא בביטוי "כִּי נִשְׁפַּעְתִּי נֶאֱמַר ה'". ביטוי זה מבטא את הרעיון שמעתה לא מדובר בברית, התלויה בקיום משני הצדדים, אלא מדובר בשבועה שלא ניתנת לשינוי. כנגד מסירות נפשו המוחלטת של אברהם, הוא זוכה לשבועה מוחלטת ובלתי תלויה מכאן ועד עולם.

34. בראשית ט"ז:

"הֲרֵבָה אַרְבֵּה אֶת זְרַעֲךָ וְלֹא יִסְפַּר מֵרֵב"

"הֲיֵהָ פָּרָא אָדָם יְדוֹ בְּכָל וָיָד כָּל בּוֹ וְעַל פְּנֵי כָל אֶחָיו יִשְׁכַּן".

35. בראשית כ"א, ט"ז:

"וַתִּלְךְ וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגֵד הַרְחֵק כְּמִטְחוֹי קִשֶׁת כִּי אָמְרָה אֶל אַרְבֵּה בְּמוֹת הַיָּלֵד וַתֵּשֶׁב מִנְּגֵד וַתִּשָּׂא אֶת קֶלְהָ וַתִּבְדֵּךְ"

36. בראשית כ"א י"ז:

"קוֹמִי שְׂאִי אֶת הַנְּעַר וְהִחֲזִיקִי אֶת יְדָךְ בּוֹ"